

»Daleč od najpristnejše goriške kulture«

V eni letošnjih julijskih številkih našega lista smo prav na tem mestu pohvalili potek srečanja vseh županov z obmejnega območja, od Trbiža na Severu do Milj na Jugu, in tedaj med drugim poudarili, da so župani vsem zelo jasno pokazali, kakšna naj bo politika, če se hoče zares delati v splošno korist prebivalstva na obeh straneh državne meje. Srečanje je bilo v Novi Gorici, kjer so udeleženci podpisali posebno resolucijo. Med podpisniki je bil tudi župan v Gorici Gaetano Valenti.

Pred dobrim tednom pa se je zgodilo, da je goriški občinski svet, ki mu predseduje župan Valenti, z večino glasov odobril resolucijo skrajnostne in nacionalistične vsebine ter zato v kričnem nasprotju s črko in duhom pravkar omenjenega novogoriškega dokumenta. Izkazalo se je tako, da je sedanje goriško občinsko vodstvo, kot ugotavlja tednik Voce Isontina, ki je list goriške nadškofije, »vedno bolj sorodno in podložno misovskim stališčem« in zato »daleč od omike in najpristnejše goriške kulture« (Voce Isontina, z dne 26. novembra 1994).

Ta tednik v isti številki objavlja tudi poročilo tiskovnega urada goriške občine, iz katerega izvedemo, da župan Valenti ne sprejema pisem, ki mu jih občani pošiljajo v slovenskem jeziku. Takšna pisma župan vrača pošiljateljem z obrazložitvijo, ki je po našem ne samo v nasprotju z osnovnimi pravili olike, temveč za občane slovenskega jezika tudi grobo žaljiva. Gospod Valenti med drugim takole »modruje«: »Glede na to, da ste italijanski državljani (pisec pisma op. ur.) in da bivate v Gorici, gotovo toliko poznate uradni jezik italijanske republike, da svoje pismo lahko sami prevedete. S tem mi boste omogočili, da se seznanim z njegovo vsebino in da Vam tudi odgovorim.«

Kot beremo v tedniku goriške nadškofije, ni prav nič pomagalo, da se je prizadeti občan v naslednjem pismu županu skliceval na

DRAGO LEGIŠA

»Ta okupacija je resna stvar«

Kdor je v teh dneh vstopil v eno izmed zasedenih slovenskih višjih šol v Trstu, je takoj dobil vtis, da študentje vedo, zakaj protestirajo. Študij ne sme postati nekaj, kar si lahko dovoli samo elita, novi načrti ministra D'Onofria na šolskem področju pa vodijo prav v to, menijo višješolci.

V upravičenost takšne oblike protesta so tokrat prepričani mnogi ravnatelji in profesorji. Podpora jim je izrazil tudi šolski skrbnik Vito Campo. Zasedbe na slovenskih višjih šolah so bile precej dobro organizirane, študentje pa so ob tem izkoristili tudi priložnost, da so poglobili nekatere teme, ki jih v učnem načrtu ni. Tako so imeli razna predavanja, šli so v gledališče in na druge kulturne prireditve itd.

»S tem našim protestom želimo ljudi opozoriti na važnost zgodovinskega in političnega trenutka, ki ga živimo. Tudi mi hočemo biti pri tem soudeleženi,« je rekla študentka Katarina, ki je bila skupaj z Mitjo v ravnateljstvu. Mitja je poudaril, da je »sedanji trenutak težak.« »Vladni finančni zakon je predvsem prizadel prav najbolj ranljive sloje, kot so delavci, upokojeanci, študentje. Skratka, reveži naj bi postali še večji reveži. Mi se torej borimo tudi proti temu, predvsem pa nasprotujemo zmanjšanju prispevkov javnim šolam, povišanju davkov na univerzi ter vzporedni finančni podpori privatnim šolam. Če se bo to uveljavilo, bo možnost kvalitetnega izobraževanja le stvar elite, kot je v ZDA.«

Dosedanji predlogi ministra D'Onofria so bili le »zafrkavanje«, sta rekla dijaka, saj resnih in utemeljenih načrtov dejansko ni bilo. Mitja in Katarina sta tudi dejala, da so slovenski študentje v teh dneh navezali stike in da so v stalnem kontaktu z drugimi italijanskimi zasedenimi šolami — Sandrinelli, Volta, Oberdan, Da Vinci, Carducci in Carli. Z njimi odlično sodelujejo in pripadnost različni narodnostni skupnosti ne predstavlja nobene ovire. »To je stvar, ki zadeva dijake v vsej Italiji in se torej problem narodnostne pripadnosti ne postavlja,« je menila Katarina.

Mitja je nadaljeval, da pri tem študentskem protestu ni nikakršnega političnega ozadja, kot so namigovala nekatera sredstva jav-

nega obveščanja. »Nihče nas ni manipuliral, ne levica, ne desnica. Gre le za to, da so se dijaki zavedli, da se je treba boriti za lastno prihodnost in za pravico do študija.«

Katarina in Mitja sta še povedala, da bo v tem tednu izšla posebna številka dijaškega časopisa, ki ga bodo izdale štiri slovenske višje srednje šole in bo v celoti posvečena okupaciji ter poročanju občil. Odgovorili bodo na obtožbe, da so bili instrumentalizirani in da dejansko niti ne vedo, zakaj so zasedli šole.

Dijaki vseh zasedenih šol na Tržaškem bodo v Rim poslali tudi skupen dokument s konkretnimi predlogi za šolsko reformo.

Tako naj bi storile tudi druge šole v vsej Italiji za vsako pokrajino posebej.

»Ta protest je sicer protest dijakov«, je zaključil Mitja, »vendar tudi profesorji ne morejo biti do tega ravnodušni, saj jih načrtovana šolska reforma neposredno prizadeva. Prav tako tudi suplenite, ki za ta mesec ne bodo dobili plač«. Katarina pa je še dodala, kako je važno, »da se javnost zave, da je dijaško gibanje živo. Mladina se zanima za aktualno dogajanje in se zaveda, da lahko tudi študentje predstavljajo upoštevana vredna sila. Vsi, ki smo zasedli šole, vemo, zakaj smo tu. Ta okupacija je resna stvar.«

(HJ)

Izpolnjeno je!

»Izpolnjeno je!« Tako bi lahko vzklknili ob zadnjih dogodkih v Bosni. Ameriška vlada je odredila, naj v Jadransko morje zaploveti vojni ladji, na krovu katerih je dva tisoč mornariških strelcev. Ti pa se ne bodo izkricali na ozemlju bivše Jugoslavije in priskočili na pomoč »modrim čeladom«, temveč bodo slednjim pomagali pri morebitnem umiku iz Bosne ter iz vseh drugih krajev bivše Jugoslavije.

Združene države Amerike so, kot potrjuje zadnji ukrep washingtonske vlade, potrdile že znano stališče, da dogajanje na ozemlju nekdanje Jugoslavije zadeva le Evropo, ki bi zato morala ustrezno ukrepati. Vemo pa, da je Evropa brez ZDA dejansko nemočna, kar potrjujejo tudi zadnji dogodki v Bosni.

Washington se očitno noče zameriti Moskvi, ki je v skladu s svojo tradicijo solidarna s Srbi, ker meni, da je takšno ravnanje v skladu z njenimi temeljnimi interesi v tem predelu Evrope. Za ZDA pa je v tem trenutku nadvse pomembno soglasje z Rusijo, ki ga dejanskost na Balkanu ne sme motiti, četudi je ta še tako kruta in nečloveška.

Velika tragedija posameznikov in celih ljudstev pri takšnih modrovanjih sploh ne prihaja v poštev. Vprašanje pa je, če bo to cinično stališče na koncu za vselej prevladalo.

Strašno trpljenje prizadetega prebivalstva žal ne pride v poštev. Na pragu tretjega tisočletja je ta ugotovitev, zlasti za zahodno, humanistično Evropo, naravnost porazna.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 1. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Vojna vojni!«; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Iz filmskega sveta; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtkova srečanja; 18.30 Kantavtorji in šansonije.

■ PETEK, 2. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Iz filmskega sveta; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Kaj sanja naš Peter, ko spi?« (Vera Poljšak); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Miljo do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Slovenska lahka glasba.

■ SOBOTA, 3. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 11.30 Soft Music; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 12.30 Glasba za vse okuse; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Mala scena. »Ko žene ni...«.

■ NEDELJA, 4. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Upor v nebesih« (Marjana Prepeluh); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Koroški obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mala scena. »Ko žene ni...«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 5. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtkovih srečanj; dr. Slavko Tuta; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Škrat Čevljerad« (Piše Majda Mihačič); 14.45 Podoba goriškega otroka; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave: Etnonacionalizem; 18.40 Za smeh in dobro voljo.

■ TOREK, 6. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Politično udejstvovanje dr. Ivana Marije Čoka; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Drago Gorup: »Kralj Matjaž«.

■ SREDA, 7. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Koroški obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Cecilijanka '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Prosojni kelih poezije (Irena Žerjal).

Z zadnje seje deželnega sveta Ssk

Slovinci potrebujemo takoj enotno zastopstvo

V četrtek, 24. novembra, se je v Devinu sestel deželni svet Ssk, se pravi najvišji strankin organ po kongresu, in pretresel najpomembnejša vprašanja, s katerimi se ta čas spopada naša narodnostna skupnost. Zasedanje je vodil predsednik Marjan Terpin, uvodno poročilo je podal tajnik Martin Breclj, v razpravi pa so sodelovali številni udeleženci.

»Svet je precejšnjo pozornost posvetil vprašanju novega vsemanjšinskega predstavniškega telesa, beremo v tiskovnem poročilu stranke. Odboril je napore, ki jih je doslej v tem smislu vložilo strankino deželno tajništvo, bodisi pri iskanju dolgoročne kot pri iskanju kratkoročne rešitve. Svet pa je deželno tajništvo spodbudil, naj se ponovno in odločno zavzame za to, da ne bi v teh prizadevanjih prihajalo do nadaljnjih zavlačevanj in odlašanj, saj Slovenci v Italiji potrebujemo čimbolj enotno nastopanje takoj. Ob tem so udeleženci sestanka tudi poudarili, kako dragoceno politično sredstvo predstavlja za Slovence v Italiji samostojna slovenska politična stranka, in izrazili prepričanje, da bi ga morali v bodoče bolj ovrednotiti, še zlasti ker so odpadli ideološki razlogi, ki so nekoč takšno obliko politične organiziranosti Slovencev v Italiji zapostavljali.

Deželni svet Ssk je pozdravil sklep, ki so ga 18. novembra na skupnem zasedanju v Bocnu sprejele stranke manjšin Südtiroler Volkspartei, Union Valdôtaine, Partito autonomista trentino tirolese in Ssk, da bodo začele

le novo fazo sodelovanja na vsedržavni in na mednarodni ravni. Poudarjeno je bilo, da gre za zgodovinski dogodek tudi zato, ker se je SVP prvič odločila za takšno obliko sodelovanja.

Na zasedanju je prišla nadalje do izraza zahteva, naj bi nemudoma ponovno vložili v parlamentu zakonski predlog za globalno zaščito naše narodnostne skupnosti s čim širšo podporo parlamentarcev. Italija je dolžna to vprašanje rešiti v skladu z lastno ustavo, kakor tudi na osnovi že sprejetih mednarodnih obveznosti. Deželni svet Ssk je zato poudaril, da bo v primeru, ko bi pri tem prihajalo do nadaljnjih zavlačevanj in izigravanj, Slovenija prisiljena to vprašanje formalno internacionalizirati. Sicer pa je svet izrazil upanje, da bosta državi nadaljevali začetni dialog in uredili vsa odprta dvostranska vprašanja ob spoštovanju dostojanstva in zakonitih koristi obeh strani, kakor tudi ob spoštovanju skupnih kriterijev pri ocenjevanju manjšinske problematike. Slovenska narodnostna skupnost bi pri tem vsekakor ne smela biti zgolj predmet pogovorov, ampak sobesednik, zato bi bilo nujno, da bi osrednje oblasti obeh držav njene predstavnike zaslislale, in to redno.

Deželni svet Ssk je naposled odobrila predlog strankinega tajništva, naj bi Slovenci v Italiji ustanovili skupni odbor za proslavitev 50-letnice zmage nad nacifašizmom. To naj bi po možnosti storili tudi v sodelovanju s sodržavljani italijanske narodnosti.

»Daleč od najpristnejše...«

val na uradne italijanske listine, po katerih mu je priznana pravica do dopisovanja z oblastmi v materinem jeziku. Tiskovni urad goriške občine pristavlja, kako »župan najodločneje poudarja, da je v goriški občini uradni jezik italijanščina in da je treba v tem jeziku naslavljeni pisma na župana«.

Omenili smo dva dogodka. Zadnji dovolj jasno osvetljuje stanje slovenske narodne skupnosti v goriški občini, kar zadeva rabo materinega jezika v stikih z občinsko upravo. Malo prej pa smo pisali o resoluciji, ki zadeva nadaljnje stike med Italijo in Slovenijo. Ti pa še kako pogujejo in bodo tudi v prihodnosti pogojevali družbeni in gospodarski ter, seveda, tudi politični razvoj same Gorice. Resolucija pomeni odločen korak nazaj. Znano je namreč, da je goriška vodilna politična plast, povečini iz katoliških vrst, tudi v letih hladne vojne znala narediti izbire, ki so odločilno prispevale k postopnemu pomirjanju strasti na zelo kočljivem obmejnem območju. To je obrodilo bogate sardove ne samo v ožji Goriški, temveč tudi na vsedržavni in celo mednarodni ravni. Povsem upravičeno so bili Goričani ponosni na takšne izbire in se je prav tako upravičeno govorilo o posebnem »goriškem duhu«.

Ne moremo verjeti, da je ta duh zdaj kratkoma izgubil. Upamo, da je šlo le za trenuten spodrsrljaj.

Kaj bo s TKB?

Napovedujejo se velike in korenite spremembe v sedanji strukturi Tržaške kreditne banke. Pred dnevi je njen upravni svet proučil listino, ki so jo bili sestavili visoki uradniki Banke Italije ob koncu pregleda poslovanja osrednjega slovenskega denarnega zavoda v našem zamejstvu.

TKB mora predvsem čimprej povečati glavnicu, in sicer od sedanjih 50 na kar 200 milijard lir. To pomeni, da si mora zavod priskrbeti veliko svežega denarja. Njegova sedanja zmogljivost očitno ne ustreza potrebam. Postavlja pa se vprašanje, odkod toliko denarja.

Predstavniki emisijske banke (Banca d'Italia) baje svetujejo, naj TKB sklene neposredno »partnerstvo« s srednjevelikimi denarnimi zavodi v severovzhodni Italiji. Če prav razumemo, bo v tem primeru nastala v pravnem pogledu in tudi vsebinsko nova delniška družba, ki bo imela seveda novo vodstvo, to je nov upravni svet in nov nadzorni odbor. Bomo v tem primeru lahko še govorili o osrednjem slovenskem denarnem zavodu v Trstu in zamejstvu?

To je po našem glavno in temeljno vprašanje, ki neposredno zadeva celotno našo zamejsko skupnost. Pričakujemo, da bo na to vprašanje čimprej odgovoril, kdor je za ta denarni zavod neposredno odgovoren.

Mladi iz vse Evrope na obisku

V začetku tega tedna so bili v deželi Furlaniji-Juljski krajini na obisku študentje iz osemnajstih zahodno in vzhodnoevropskih držav, da bi se tu seznanili z manjšinsko problematiko ter z vprašanji sožitja ob meji. Pokroviteljstvo za to pobudo, ki poteka pod geslom »Together for a best future« (Skupaj za boljšo bodočnost) nudi Evropska zveza.

Mlade je med drugim sprejel podpredsednik deželnega sveta FJK Miloš Burdin (na sliki - foto Kroma), gostje pa so obiskali tudi slovenske in italijanske zasedene šole, se udeležili okroglih miz, posvečenih manjšinskim vprašanjem, ter spoznali judovsko skupnost v Gorici ter italijansko narodnostno skupnost v Sloveniji. Obisk evropskih študentov se bo zaključil 4. decembra.

Vinko Möderndorfer: Transvestitska svatba

18. novembra je gledališki ansambel SSG odigral v **Kulturnem domu** drugo letošnjo premiero: krstno uprizoritev situacijske komedije **Transvestitska svatba Vinka Möderndorferja**. Avtorja sicer poznamo kot pravljicarja, pesnika in režiserja, ki je v našem teatru postavil na oder Cankarjeve **Romantične duše** in lani zelo uspešnega Harwoodovega **Gardoberja**. Tokrat se nam predstavlja v dvojni vlogi pisca in režiserja besedila. Ustvarjalna žilica ga je že pred nekaj leti spodbudila k temu, da se poskusi še v situacijski komediji, ker da take (razen morda Linhartovega Matička) Slovenci še nimamo.

Prijateljsko sklicevanje na celo vrsto cenjenih dramatikov od Jeana Baptista (Moliéra) preko Antona Tomaža (Linharta) vse do Bernarda (Shawa) in Luigija (Pirandella), ki jih navaja gledališki list, se mi zdi pretirano. Sam sprožilni moment preoblačenja glavnega lika — **Žareta**, ki v hitrem tempu dirja zdaj kot **Žarka** od kopalnice pa spet kot **Žare** do kuhinje, začetno ni bil dovolj utemeljen. Igralec **Gojmir Lešnjak** je minuciozno pretehtano izrisal obe podobi, toda vtis imam, da je smeh izvabljal nje-

Maja Blagovič in Gojmir Lešnjak

(foto Kroma)

gova značajska kreacija, ne pa dvoumnost situacije. Sploh pa ta igralec od Sganarela prek Honze kaže izrazito nagnjenje za komične vloge. S svojo igrivostjo daje tempo in ton odrskemu dogajanju, s tem vseskozi ohranja napetost igre in priteguje gledalčevo pozornost.

Publika mladinskega abonmaja, kateri sem se tokrat pridružila, se je od srca nasmejala. Kot že rečeno, smeh se odvija v spalnici, med kuhinjo in kopalnico. Poraja se včasih ob besedni komiki, večkrat pa ob smešnih položajih in zapletih, ki se presenetljivo rešijo v zaključku. Ko se komedija nagiba h koncu, se že skoraj prevesi v tragedijo, na trenutke se giblje na meji tragikomičnega in se v zadnji sceni sklone z navidezno, in vendar kar neobičajno pomirljivostjo. Vseskozi nas zabavajo tipizirani, pa vendar značajsko dovolj očitni moški liki. Ti so v komediji sploh imeli

večjo »težo« oziroma večji komični potencial, saj obe ženski figuri, tako »naivne živalice ženskega spola« **Kristine** kot tudi »čisto ta prave mamičice« nista nudili posebnih interpretacijskih možnosti. Zdi se, da se tudi Möderndorfer ne more otresti stereotipnega klišeja, ki ženske potiska v vlogo strastne in pohotne gosi ali nevrotične ojdipovske matere. **Maja Blagovič** je upodobila prvo, **Lidija Kozlovič** pa drugo varianto ženske.

Več izraznih možnosti so imeli, kot že rečeno, oblikovalci moških likov. Mladi **Aleš Kolar**, ki ga verjetno nismo vajeni videti v krogu naših gledališčnikov, je odigral vlogo **Žaretovega prijatelja**, večnega samca **Luke**. V stranskih vlogah sta nastopila **Vladimir Jurc** kot Kristinin mož **Maks**, preprostež dobrega srca in velike telesne moči, in **Stojan Colja** kot **Očka**. Njegova upodobitev spogledljivega, kratkovidnega in omejenega

starčka je delovala karseda simpatično.

Za glasbo je poskrbel **Jani Golob**, za gib **Ksenija Hribar**, za lektorstvo **Jože Faganel**. Möderndorferjeva uprizoritev je zadobila poseben kolorit na sceni **Marjana Kravosa**. Temno oranžno in živo rumeno prepleskane stene sodobnega stanovanja so učinkovale hkrati realistično, a s tremi orjaškimi afriškimi maskami na steni tudi zastrašujoče in groteskno. V tem vidim vez z orgiastičnim elementom nekdanjega antičnega gledališča. Kostumi **Marije Vidau** so funkcionalno ustrezali osnovni zahtevi preoblečenja in so lepo podčrtavali starostne in socialne razlike.

Kaj pa, ko bi bil avtor igro naslovil drugače ter ji izbral blagoglasnejši naslov? Izraz **Transvestitska svatba** že a priori učinkuje transgresivno, lahko gledalca predhodno odbija in zavaja. Vsekakor — gre za odrsko transvestitijo. Harlekinski **Žare** išče svojo pravo identiteto, zaplete se v lastne mreže, s preoblačenjem zabava predvsem sebe, pa tudi gledalce. Če je to namen sodobne situacijske komedije, ga je Möderndorfer na mladinski predstavi dosegel.

Majda Artač Sturman

Lep zborovski koncert v Štivanu

Pevska zbor »Fantje izpod Grmade« in Dekliški zbor Devin sta imela v soboto, 26. novembra, v gosteh moški pevski zbor »A. Illersberg« iz Trsta. Nastopil je v novi štivanski cerkvi. Za uvod sta nekaj pesmi zapela Dekliški zbor Devin in zbor »Fantje izpod Grmade«. Prvi je pod vodstvom Hermana Antoniča nastopil v skoraj popolnoma prenovljeni zasedbi. »Fantje« pa so pod vodstvom Iva Kralja tudi tokrat potrdili, da je njihov obstoj velikega pomena za narodnostni in kulturni razvoj najzahodnejšega predela tržaške pokrajine.

Nekaj priložnostnih misli sta uvodoma podala člana gostiteljskih zborov Marko Tavčar in Barbara Corbato, ki sta tudi predstavila gostujoče pevce. Omenila sta, da je zbor A. Illersberg nastal leta 1962. Od ustanovitve do danes je ta pevška skupina stalno napredovala in pod vodstvom dirigenta Tullia Riccobona postala ena najboljših tovrstnih skupin na državni ravni. Štivanski nastop je obsegal skladbe T.L. Da Victorie, F. Poulenca, D. Milhauda, M. Pasztija, F. Escherja, Cecilie Seghizzi in R. Retana. Najbolj pa je poslušalce navdušila španska skladba Viva Aragón, katere avtor je P. Retana. Pri podajanju so se glasovlje spreminili v pravcato glasbila, ki so ritmično skandirala pesem. Ob koncu je zbor A. Illersberg zapel še Vodopivčeve »Žabe«, ki so jih pevci podali v italijanskem prevodu.

A.L.

Italija se je ponovno poslužila veta

Italijanska vlada je v Bruslju s svojim vetom spet preprečila, da bi zunanji ministri Evropske zveze razpravljali o mandatu za začetek pogajanj o pridruženem članstvu Slovenije.

To vprašanje bo spet na dnevnem redu prihodnjega zasedanja dvanajsterice, ki bo 19. decembra. Nemški zunanji minister Kinkel, ki je vodil zasedanje, je pozval vladi Italije in Slovenije, naj do prihodnjega zasedanja sredi decembra uredita svoje bilateralne odnose, zaradi katerih Italija postavlja veto za približanje Slovenije evropski zvezi. Gre, kot znano, za zahtevo rimske vlade, naj bi Slovenija še pred vstopom v Evropsko zvezo tako spremenila svojo notranjo zakonodajo, da bi tujci lahko kupovali nepremičnine na njenem ozemlju. Še pred podelitvijo mandata pa naj bi se Slovenija tudi obvezala, da bo vrnila nekatere nepremičnine, ki so bile do nacionalizacije last italijanskih državljanov. Slednji pa so zapustili svoje kraje in odšli povečini v Italijo. Gre torej za italijanske prebežnike oziroma ezule. Slovenija pa vztraja na stališču, da so bila vsa ta vprašanja rešena tako z osimskim sporazumom leta 1975 kot z rimskim sporazumom leta 1983. Predsednik slovenske vlade Drnovšek je ponovno poudaril, da Slovenija ne bo pristala na nobeno izsiljevanje.

Dekan France Rupnik - 70-letnik

Te dni je dopolnil 70 let starosti znani primorski duhovnik, župnik in dekan v Kobaridu Franc Rupnik. Rodil se je 23. novembra 1924 v Zadlogu, župnija Črni vrh nad Idrijo. Malo semenišče je obiskoval v Gorici in Vidmu, bogoslovje je študiral najprej v Gorici, nato pa v Ljubljani, kjer je bil posvečen v mašnika 4. julija 1948.

Slavljenec je precej časa služboval v Spodnji Idriji, leta 1972 pa je bil imenovan za župnika v Kobaridu, kjer deluje še danes. Za tega duhovnika je značilno, da poleg vestnega opravljanja dušnopastirskih dolžnosti v župniji deluje tudi na drugih področjih, zlasti kulturnem. Že v Spodnji Idriji, prav tako v Kobaridu, je vedno skrbel za zgledno vzdrževanje in obnavljanje župnijskih in podružničnih cerkva. Zelo ga veseli arhivske raziskave, s katerimi dokazuje starodavne vezi med

slovenskim prebivalstvom v zgorjem Posočju in Beneški Sloveniji. Te povezave skuša vzdrževati tudi danes s pogostim oglašanjem v beneškoslovenskem petnajst-dnevniku Dom.

Dekan Rupnik sodi med tiste duhovnike, ki skrbijo za stike med Slovenci na obeh straneh meje zlasti na verskem, pa tudi na kulturnem področju. To je še posebej pomembno za vzdrževanje narodne zavesti med beneškimi Slovenci. In še eno dejavnost je potrebno omeniti pri slavljenju, ki je manj znana, a tudi važna. Dekan Rupnik je namreč velik poznavalec zvonov oz. zvonoznanstva, zato ga je koprška škofija imenovala za uradnega kolavdatorka zvonov.

Uglednemu slavljenju, ki je naš zvesti bralec, kličeta še na mnoga leta tudi uredništvo in uprava Novega lista.

Podpredsednik SVP Frasnelli je bil v Trstu gost Ssk

Solidarnostna pomoč med manjšinami

Hubert Frasnelli (desno) in Martin Breclj

(foto Kroma)

Konec prejšnjega tedna je bil na obisku pri Slovenski skupnosti v Trstu podpredsednik Južnotirolske ljudske stranke in načelnik njene svetovalske skupine v bocenskem pokrajinskem svetu dr. Hubert Frasnelli. Z delegacijo Ssk, ki jo je vodil deželni tajnik Martin Breclj, je obravnaval najbolj pereča vprašanja slovenske narodnostne skupnosti v Ita-

liji. Potrdil je politično voljo Južnotirolske ljudske stranke po tesnem sodelovanju s strankami narodnih manjšin v Italiji, kar je prišlo do izraza že s podpisom skupnega političnega dokumenta 18. oktobra v Bocnu, kjer so se zbrala vodstva Južnotirolske ljudske stranke, Slovenske skupnosti, Valdostanske zveze in Tridentinsko-tirolske avtonomistične zveze.

Dr. Frasnelli se je še posebej zanimal za skupni predlog zaščitnega zakona, za posledice volilnih reform, ki so skorajda obglavile zastopstvo slovenske manjšine v izvoljenih telesih, in z njimi povezane zahteve po zagotovljenem zastopstvu ter za državno financiranje manjšinskih ustanov in dejavnosti, ki je z vladnim osnutkom finančnega zakona pod vprašajem. Glede omenjenih vprašanj je zagotovil solidarnostno pomoč Južnotirolske ljudske stranke.

Zastopniki Slovenske skupnosti so ga opozorili še na različnost političnega ozračja v Trstu, Gorici in v videmski pokrajini, na svojo oceno italijansko-slovenskih odnosov ter na nove pritiske na politično, kulturno in gospodarsko življenje manjšine. Obe strani sta obsodili predloge o »veledeležah« ali »makroregijah«, ki bi izničile posebno avtonomijo Tridentinske-Južne Tirolske in Furlanije-Juljske krajine. Ssk in SVP sta mnenja, da je treba posebno avtonomijo še okrepiti, zlasti kar zadeva pristojnosti Furlanije-Juljske krajine pri urejanju nekaterih pomembnih odprtih vprašanj naše narodnostne skupnosti.

Dve srečanji v gledališču Miela, posvečeni slovenski kulturi

Zveza slovenskih kulturnih društev prireja v sklopu prireditev »Več glasov eno mesto«, s katero že tretje leto seznanja širšo tržaško javnost s kulturno dejavnostjo Slovencev, dve srečanji.

V petek, 2. decembra 1994, bo v tržaškem gledališču Miela predstavitev slovenske književnosti v Trstu v italijanskem prevodu. Brali bodo tekste Dušana Jelinčiča, Miroslava Košute, Marka Kravosa, Borisa Pahorja, Borisa Pangerca, Aleksija Pregarca, Alojza Rebule ter Sergeja Verčca. Za glasbeno medigro bo poskrbel kitarist Marko Feri, zamisel večera pa je izdelal Miran Košuta.

V torek, 6. decembra, pa bo na filmskem platnu gledališča Miela na sporedu slovenski celovečerni film *Ko zaprem oči* režiserja Francija Slaka. V filmu, ki so ga tako slovensko občinstvo kot žirije številnih filmskih festivalov pozitivno ter navdušeno sprejeli in ocenili, igrajo, poleg glavne igralkice Petre Govc, tudi Mira Sarđoč, Gojmir Lešnjak, Alojz Svete in Valter Dragan. Po tržaški premieri filma je predvideno srečanje-pogovor z režiserjem ter z igralkama Miro Sarđoč in Petro Govc.

Obe prireditvi se bosta pričeli ob 20.30.

Gostinci na obisku v Benečiji

Gostinska sekcija SDGZ iz Trsta in SGZ iz Gorice je bila na obisku v Beneški Sloveniji. Na vabilo Slovenskega deželnega gospodarskega združenja iz Čedadada je kakih petdeset gostincev obiskalo podjetje Hobles, kjer jim je direktor Jožef Markič prikazal kakovostno lesno proizvodnjo obrata, ki je prvi zrasel v špetrski industrijski coni po potresu. Prav tam so si ogledali podjetje »Giuditta Teresa«, ki izdeluje gubance, štruklje in druge slaščice, ter zbirni center za sadje, kjer jim je spregovoril predsednik Gorske skupnosti Nediških dolin Giuseppe Chiabudini.

Goriške in tržaške goste je spremljal predsednik čedadskega SDGZ Fabio Bonini, ki jim je razložil posebno vlogo in perspektive za razvoj slovenskih podjetnikov in slovenske skupnosti v Benečiji. Vrhunec obiska je predstavljalo kosilo v gostilni Sol in poper v Srednjem, ki sodeluje pri pobudi »Povabilo na kosilo v Nediške doline«. Tam so gostinci lahko okusili pristno domačo kuhinjo in imeli priliko se seznaniti s stanovskimi kolegi iz Benečije, s katerimi so se že stkali prvi stiki za bodoče sodelovanje. Ob povratku so se še ustavili v sodobno urejeni kleti kmetije Šturm na Plešivem, mlade in perspektivne družine vinogradnikov, ki si zasluži pozornost krajevnih gostincev.

Na Opčinah razgovor o slovenski televiziji

Na sliki (z desne) Paschini, Koren, Rudolf, Benedetič in Pahor (foto Kroma)

»Problemi še vedno obstajajo in ni absolutne gotovosti, da bo slovenska televizija štartala v predvidenem času«, je dejal odgovorni za slovenske informativne oddaje v sklopu vsedravnne družbe RAI Saša Rudolf na srečanju, ki ga je v torek, 29. novembra, v Prosvetnem domu na Opčinah priredila knjižnica Pinko Tomažič in tovariši. Govorili so še ravnatelj slovenskih programskih oddelkov Filibert Benedetič ter sindikalni predstavniki Mirjam Koren, Sergij Pahor in Alessandro Paschini. Opozorili so na težave in ovire, ki se postavljajo še sedaj, tik pred rokom, ko bi morali že začeti s poskusnimi televizijskimi oddajami. Kljub temu, je bilo rečeno, da družba RAI za začetek oddajanja ne ponuja najboljših pogojev, pa tudi število predvidenih novih delovnih mest je odločno prenizko, je treba s slovensko televizijo na vsak način začeti, saj bi se drugače utegnulo zgoditi, da bi izgubili priložnost, na katero smo čakali 20 let.

Natečaja revije »Mladika«

Revija »Mladika« razpisuje tudi letos dva nagradna natečaja, literarnega za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi, ter fotografskega za naslovno stran revije. Izdelke je treba izročiti najkasneje do 31. decembra 1994, oziroma jih poslati na naslov: »Mladika«, Ul. Donizetti 3, 34133 Trst.

Za XXIII. literarni natečaj veljajo naslednja pravila. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4). Opremljeni morajo biti samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov, naj bodo zaprti v kuverti, na kateri naj bo napisano isto geslo ali šifra. Teksti v prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani, ciklusi poezije pa naj predstavljajo samo izbor najboljših pesmi (največ 10).

Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univerzitetni profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, prevajalka in kritičarka prof. Diomira Fabjan-Bajc in prof. Ester Sferco ter odgovorni urednik revije Marij Maver.

Kar zadeva fotografski natečaj, tematika ni obvezna, vendar naj ustrezna značaju revije. Običajne teme so: narava, okolje, letni časi, etnografija, naši spomeniki, naši prazniki. Vsak udeleženec naj izbere največ tri izdelke in naj jih pošlje na zgoraj navedeni naslov s pripisom »Fotografski natečaj 1994«.

Razstava ob 10-letnici Saksidove smrti

V goriški Katoliški knjigarni in Kulturnem domu so v četrtek, 24. novembra, svečano odprli razstavo umetnin pred desetimi leti preminulega goriškega slikarja Rudolfa Saksida. Gre za izredno slikarsko razstavo, ki bo odprta samo do 4. decembra in si jo je za res vredno ogledati. V Gorici so se odločili, da bodo manjša likovna dela razstavljena v Katoliški knjigarni, večja olja in slike v tehniki akrila pa so postavili v Kulturni dom.

Gre gotovo za najboljšo slikarsko razstavo v zamejstvu v letošnjem letu, saj je na ogled 71 del goriškega umetnika. Rudolf Saksida je imel samo enega slikarskega učitelja, in to je bil italijanski futurist Tullio Crali, Kralj po slovensko. Ta je Saksido uvedel v

MARIJIN DOM pri Sv. Ivanu, Ul. Brandesia 27, vabi na glasbeni popoldan s kvartetom NOMOS v nedeljo, 4. decembra, ob 17. uri.

svet slikarstva in s tem tudi pogojil vse njegovo nadaljnje slikanje. Saksida se je od futurizma sicer kasneje oddaljil, a je vedno ostal samosvoj umetnik s svojo slikarsko govorico. Od njegovih zgodnjih, futurističnih slik danes ni sledu, ker so bila uničena med drugo svetovno vojno v Veroni med bombardiranjem, po drugi vojni pa se je slikar umaknil v Koper, kjer je slikal predvsem marine in istrsko deželo, pa čeprav mu narava sama po sebi ni bila nikdar navdih za slikanje. Te njegove slike iz t.i. istrskega obdobja so čudovite in Slovenci lahko rečemo, da imamo v Saksidi svojeje Carraja. Kasneje se je Saksida posvetil slikanju nadrealističnega sveta, odšel je v svoj pravljčni svet, v katerem je uporabljal človeka v elementarnih obrisih, imel zelo jasne in sveže barve, živali so samo nakazane, umetnik pa je v tem obdobju uporabljal tudi prvine kubističnega slikanja, ki pa niso same sebi namen. Naslikal je samosvoj svet, ki prepriča še tako nejevernega gledalca; pravljčar je in svoje pravljice nam prikazuje na imenitnih platnih, pa čeprav mu ni bilo tuje niti golo abstrahiranje.

Morda so prav abstraktni kolaži v Katoliški knjigarni presenečenja za vsakogar, ki tega Saksidovega dela ni poznal. Vedeti moramo namreč, da je v Gorici na ogled večina slik, ki do sedaj niso bile razstavljene. Največ zaslug za razstavo imata gotovo likovni kritik prof. Jožko Vetric in prof.

Vida Bitežnik, ki sta prepričala štiri privatne zbiratelje umetnin, da so iz Trsta, Ljubljane in Gorice posodili Saksidova dela za to razstavo, druga dela pa so od posameznikov. Goriška razstava ni hotela biti antološka, ampak samo poklon Gorice svojemu velikemu umetniku ob deseti obletnici njegove smrti. Kot je dejal prof. Milko Rener, ki je s prof. Vetricom umetnika v Gorici tudi predstavil, pa je ta razstava tudi lepa priložnost, da se končno le izda pregledna monografija Saksidovega slikanja. Samo tako bi namreč lahko dosegli, da bi tega velikega umetnika uvrstili tudi v stalno zbirko na goriškem gradu, v pinakoteko goriških Pokrajinskih muzejev.

V Katoliški knjigarni so med njenim obratovanjem v galeriji na ogled Saksidovi lesorezi, čudoviti pasteli in abstraktni kolaži presenetljive lepote in lahkotnega sporočila o bivanjski stiski umetnika. V Kulturnem domu pa si lahko od 9. do 12.30 in v večernih urah lahko ogledate Saksidova olja in njegove slike v tehniki akrila. Gre za dela, ki prepričajo s svojo sporočilnostjo in lepoto vsakogar, na razstavi pa sta tudi dve olji, ki jih je umetnik napravil pred svojo smrtjo in sta naravnost pretresljivi. Iz vsakega umetnikovega zamaha s čopičem namreč zeva smrt, umetnik pa se nanjo s slikanjem pripravlja.

Še enkrat: razstava je prvo vrsten kulturni dogodek, katerega ne smete izgubiti.

Jurij Paljk

V Društvu slovenskih izobražencev so v začetku tega tedna predstavili knjigo z naslovom »Palme mučeništva«, ki je izšla pri Mohorjevi družbi iz Celja. V delu so zbrani življenjepisi 237 ubitih in pomorjenih slovenskih duhovnikov, bogoslovcev ter duhovnih bratov in sester v letih 1940-1962. V DSI sta spregovorila eden od avtorjev dela, Zdravko Reven, ter predstavnik založbe Matija Remše. Soavtorja raziskave sta še Anton Pust in Božidar Slapšak.

Na sliki (foto Kroma): Remše (levo) in Reven

Večeri slovenske besede na Goriškem

Po Goriškem je bilo zadnje čase več praznikov slovenske besede, še posebej poezije. Še zlasti je vse to obeležila letošnja 150-letnica rojstva pesnika Simona Gregorčiča. Večja taka proslava je bila v župnijski dvorani v Štandrežu, ki sta jo priredili obe krajevni prosvetni društvi, Štandrež in O. Župančič. Na tej priveditvi so med drugim nastopili vokalni solisti (L. Pavio), pevska zbor oba društev pod vodstvom Mirana Rustje in Ticijane Zavavlav ter skupine recitatorjev. O pesnikovem liku in delu je govorila prof. Lojzka Bratuž, ki je prikazala današnji pomen »Goriškega slavčka« in navezala njegovo poezijo na naš čas. Dotaknila se je tudi anahronistične polemike o Gregorčiču, ki se je v več člankih pojavila v italijanskem dnevniku, nastale predvsem ob pesmi Soči. Pri tem je med drugim dejala, da gre iskati vzrok za razburjanje ob tej Gregorčičevi pesmi v naivnosti, zlasti pa v nepoznavanju zgodovinskih razmer. Pri tem je poudarila naslednje: »Kako je mogoče soditi celotni Gregorčičev pesniški opus in njega samega po sklepnih verzih razmeroma dolge pesmi, v kateri je pesnik s himničnim zanosom naslikal čudovito podobo Soče — večkrat jo navajajo tudi italijanske publikacije — in ji dodal pretresljivo preroško vizijo prve svetovne vojne, kakršne najbrž ni v evropski literaturi. In to dobrih petdeset let pred začetkom svetovnega spopada. Zdaj pa se pri nas Gregorčič prikazuje kot prenapet nacionalist in ne kot besedni ustvarjalec, ki so ga nepristransko obravnavali tudi italijanski literarni zgodovinarji in prevajalci.«

Večer prej je bil v Ločniku na pobudo tamkajšnjega rajonskega sveta večer o slovenski in furlanski poeziji, in to še zlasti v zvezi z Brdi. O slovenski literaturi je govorila prof. Lojzka Bratuž, o furlanski pa prof. Eraldo Sgubin. Bratuževa je med drugim predstavila Gradnika kot najbolj izrazitega pesnika Brd, nato pa še Alojzija Resa, Stanka Vuka, Ljubko Šorli, K. Široka in L. Zorzuta.

V širši niz večerov slovenske besede bi lahko še uvrstili simpozij o znanem kulturnem delavcu, pesniku in pisatelju in duhovniku Valentinu Staniču, ki je bil nedavno na Sveti gori. Na tem zborovanju se je zvrstilo veliko predavateljev (Branko Marušič, Peter Stres, Lojzka Bratuž, Jurij Rosa, Stane Košir, Marija Stanonik), ki so Staniča orisali iz različnih zornih kotov oz. področij, na katerih je uspešno deloval.

* * *

Lojze Peterle v Gorici o vsebini oglejskega dokumenta

O vsebini spornega dokumenta, ki sta ga signirala italijanski in slovenski zunanji minister, je prejšnji teden v hotelu Palace v Gorici govoril sam Lojze Peterle. Prišel je na povabilo slovenskega kulturnega društva »Anton Gregorčič«. Predvsem je obrazložil tiste točke dokumenta, ki zadevajo manjšinsko problematiko, med temi finančna podpora za narodnostno skupnost ter vložitev zakonskega predloga o zaščiti manjšine v parlamentu. Peterle je na srečanju z italijanskim sogovornikom opozoril tudi na problematiko Slovencev v videmski pokrajini, predvsem priznanje dvojezične šole v Špetru.

»Mislim, da smo v Ogleju pripravili dokument, ki je pomenil odmrznitev odnosov in zeleno luč za približanje Republike Slovenije Evropski zvezi,« je dejal Lojze Peterle na srečanju v Gorici. Obrazložil je tudi filozofijo teh pogajanj, ki so slonela predvsem na dveh principih: humanem in evropskem. Kar zadeva evropski vidik, je nadaljeval Peterle, je jasno, da mora Slovenija svojo zakonodajo spremeniti oziroma jo prilagoditi standardom Evropske zveze. Humani vidik pa od obeh držav zahteva, da sta pozorni do pričakovani ljudi, ki so bili prizadeti v preteklosti. Takšne geste, je poudaril Peterle, pa morata napraviti obe strani, vendar je treba pri tem paziti, da se geste ne zamenjujejo z obveznostmi.

Oglejski dokument je dobil različne interpretacije — in če je ponekod nekoliko nejasen, je to prej njegova prednost kot pa slabost — je nadaljeval Peterle. Nikakor pa v njem ni govora o reviziji osimskega sporazuma ali vračanju imovine istrskim beguncem. V Ogleju so bile nekatere obstoječe ovire in pregrade dokončno premoščene, je še zaključil gost iz Slovenije. Začeti vse znova, je poudaril, pa bi za slovensko državo utegnulo biti tudi nevarno.

Na srečanju v Gorici sta spregovorila še tamkajšnja pokrajinski predsednik Ssk Štefan Bukovec in pokrajinski tajnik Aleš Figelj, ki sta Peterletu tudi postavila nekaj vprašanj v zvezi s sedanjo politično situacijo v Sloveniji ter z bodočimi koraki Slovenskih krščanskih demokratov.

Celovške knjige za slovensko in nemško mladino

Med tremi poglavitnimi založbami koroških Slovencev skrbi celovška Mohorjeva družba še posebej za razširjanje mladinske literature, oziroma knjig za otroke. Mnoge tovrstne publikacije, med temi tudi slikanice, izidejo dvojezično, v nemščini in v slovenščini in so primerne za jezikovni pouk in vzgojo proti šovinizmu na dvojezičnih šolah in v otroških vrtcih, kar je na Koroškem še posebej aktualno.

Lansko leto je Mohorjeva založba pričela izdajati serijo napetih povesti za mlajše bralce, ki jih piše v Avstriji pa na širšem nemškem področju tudi kot avtor mladinskih serij za televizijo znani **Thomas Brézina**. Prva knjiga tega avtorja v slovenščini je izšla pod naslovom »Zmaj straši opolnoči« in se dogaja na avstrijskem Koroškem. Opisane so dogodivščine Klope irharjev, ki se zaplete v številne nevarnosti. Po knjigi pridno posegajo tudi v Sloveniji tisti, ki bi radi поблиže spoznali Koroško. Povest se namreč dogaja ob slikovitem Vrbskem jezeru — ter v Celovcu in Beljaku, vanjo pa so vpletene tudi visoke gore, Grossglockner — Veliki Klek, in seveda znameniti celovški zmaj, ki morda straši prav opolnoči.

Zdaj je Mohorjeva založba v Celovcu poslala na trg še več **Brézinovih** knjig, ki jih v slovenščino skrbno prevaja **Gitica Jakopin**. Imenujejo se: »Ura v stolpu bije trinajst«, Fantóm na šoli«, »NLP AMADEUS«.

Za mlajše in najmlajše otroke so primerne slikanice, ki jih sestavlja avstrijska otroška in mladinska pisateljica **Mira Lóbe**. Njene prisrčne zgodbe iz knjig »Die Géggis« in »Das klei-

ne Ich-bin-ich« so objavili pri celovški Mohorjevi tudi v slovenski in v posebni dvojezični izdaji. »Gegci« in »Mali Jaz-sem-jaz« sta se takó priljubili pri slovenskih bralcih, da sta izšli že v dveh nakladah.

Ta založba je očitno prava specialistka za posredovanje mladinske književnosti v nemškem jeziku slovenskim mladim bralcem. Tako je **Lučka Jenčič** prevedla v slovenščino »Zgodbe o Francu«, ki jih je napisala ena najvidnejših avtoric mladinske književnosti v Avstriji **Christine Nöstlinger**.

Seveda pa med izdajami celovške Mohorjeve založbe najde tudi mlajši nemški bralec v svojem jeziku kaj zanimivega iz slovenske mladinske književnosti. V novem nemškem prevodu, a s klasičnimi ilustracijami **Toneta Kralja**, je na primer ponovno izšel Levstikov »Martin Krpan«.

Samostojno dvojezično otroško slikanico je pripravila koroška Slovenka **Marica Kulnik** pod naslovom »Betlehemska zvezda zavije s svoje poti« in je primerna za božične praznike.

Založba ponuja poleg tega še pestro vrsto drugih dvojezičnih knjig za otroke iz peres **Wolfa Harrantha**, **Klause Baumgarta**, **Lene Mayer-Skúmanz**, **Gertrude Langer** in drugih avtorjev. Vse so imenitno ilustrirane.

Sploh pa zanimanje za nemško mladinsko književnost narašča tudi v osrednji Sloveniji. Pri Mladinski knjigi v Ljubljani je tako nedavno v zbirki »Čebelica« izšla »Pripovedka o zamorskem kuharju Martinu« nemškega pisatelja **Jamesa Krüssa** — in z ilustracijami **Jelke Godec-Schmidt**.

Lev Detela

Novi slovenski prevodi nemško pišočių avtorjev

V zadnjih tednih so slovenske založbe izdale več knjig nemško pišočių avtorjev. Izšli so prevodi iz tako imenovane sodobne klasike. Ljubljanska Cankarjeva založba je v ugledni zbirki »XX. stoletje« objavila novelo **Friedricha Dürrenmatta** »Naročilo ali o opazovanju opazovalca opazovalcev«. Svetovno znani pokojni švicarski avtor je napisal zelo samosvoje literarno delo o eni najbolj aktualnih tem sodobnega časa: o represiji v družbenem in političnem življenju, ko »vsakdo opazuje vsakogar« in je »od vsakogar opazovan«. **Dürrenmattovo** pisateljsko »opazovanje opazovalca opazovalcev« je nenavadna knjiga, očitno pa tudi pisateljeva poslovilna ironija na račun modernističnega romana.

Drugačnega izhodišča ima prvo slovensko srečanje z literarnim svetom **Roberta Walserja**. Leta 1956 umrl švicarski avtor je zaslovel razmeroma pozno, ko so ugotovili, da je s svojim pisateljskim načinom vidno vplival na **Franza Kafko**. V romanu »Pomočnik«, ki ga je izdala ljubljanska založba Mihelač, prikaže **Walser** avtobiografsko zgodbo o melanholičnem

samotarju, ki se ne more prilagoditi utesnjenemu meščanskemu okolju.

Pokojni **Thomas Bernhard** sodi v sam vrh sodobne avstrijske književnosti. Širša javnost si ga je zapomnila predvsem zaradi škandalov in medijskega hrupa. Roman »Izbris« s podnaslovom »Razpad«, ki je izšel pri mariborskih **Obzorjih** v prevodu **Davorina Flisa**, pa dokazuje, da so bile zaradi zunanjih okoliščin dolgo časa premožne družine na avstrijskem podeželju. V drznih besednih slapovih ironičnih samogovorov se odvijev protagonistovo »samo-osvobajanje od preteklosti in tiransko utesnjevalskih družinskih vezi ter moralno vprašljive tradicije«, kot **Bernhardov** literarni način in spremni besedi označi **Anton Janko**.

Pri založbi Mihelač v Ljubljani pa so objavili še roman v nemščini pišoče Čehinje **Libuše Monikové** »Fasada«. Zgodbo o štirih umetnikih, ki že desetletja obnavljajo fasado gradu Friedland, je avtorica povezala z barvitim kolažem umetniških stremljenj, domišljije in upornišva proti nekdanjemu realnosocialističnemu sistemu. Glavni junaki končno mojstrijo številne pustolovščine skozi ruska prostanstva na poti v svet težko pričakovane realnega kapitalizma. Roman avtorice, ki je lani prejela nagrado tudi v slovenski Vilenici, je prevedel **Štefan Vevar**. L.D.

V Kulturnem domu v Gorici bo v četrtek, 8. decembra, revija otroških in mladinskih pevskih zborov

MALA CECILIJANKA

ki jo prireja Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice. Začetek ob 15.30.

Janko Jež

SPOMINI (18)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Zato bosta kmalu odpovedala sodelovanje dr. Ahčin in g. Avsenek. Verjetno iz istega razloga dr. Brezigar in dr. Vošnjak predlagata mene za njuna zastopnika, to se pravi kot zastopnika liberalne skupine. »Ker je stara generacija popolnoma odpovedala, mora mlada generacija prevzeti odgovornost za ustanovitev in delovanje Akcijskega odbora za samostojno in suvereno slovensko državo,« je na koncu najinega razgovora poudaril Žebot. Nekaj dni kasneje mi je Žebot sporočil, da sta bivši narodni poslanec Jože Špindler in dr. Lujo Leskovar prevzela odborniški mesti v Akcijskem odboru, ki sta ju dr. Ivan Ahčin in g. Ivan Avsenek izpraznila s svojim odstopom. Dokončna sestava Akcijskega odbora, ki je deloval do leta 1948, je bila: predsednik dr. Ciril Žebot, podpredsednik g. Jože Špindler, tajnik moja malenkost in član dr. Lujo Leskovar. Z Akcijskim odborom so v Rimu še sodelovali dr. Š. Falež, dr. D. Humar, dr. Felicijan in ing. L. Pitterle. Po priselitvi v ZDA je dr. Ciril Žebot ustanovil Gibanje za slovensko državo, v katerem so bili poleg njega še dr. Štefan Falež, dr. Lujo Leskovar in dr. Dušan Humar. V raznih tekstih beremo, da sta v emigraciji delovala dva Akcijska odbora, stari in novejši. To ni točno. V Rimu je deloval Akcijski odbor za samostojno in suvereno slovensko državo, v ZDA pa Gibanje za slovensko državo. Dr. Miha Krek, ki je bil predsednik Narodnega odbora za Slovenijo, je v zasebnih pismih svojim ožjim privržencem delo Akcijskega odbora označil za »nesrečno in slovenskemu narodu škodljivo«.

Nekaj podrobnosti o delu Akcijskega odbora

V Akcijskem odboru za samostojno in suvereno slovensko državo je Žebot vodil kot predsednik splošne posle. Predstavljal je torej Akcijski odbor. Vodil je stike z raznimi osebnostmi, ki so živele na varnem v okrilju Vatikana, in z vidnejšimi predstavniki Slovenske ljudske stranke, ki so živeli in delovali v Rimu. Ker iz razumljivih razlogov nismo imeli stalnega sedeža, smo se sestajali le občasno in vedno drugod, najraje pa v samostanu nemških Elizabetink na Olmati, kjer so stanovali Žebot, Avsenek, Tine Debeljak, Anton Novačan, dekan Bešter iz Kranja, Ruda Jurčec z ženo. Imeli smo namreč vedno možnost, da smo sejo na Olmati krili z obiskom pri enem ali drugem Slovencu, ki je tam stanoval. Posebno prijetno je bilo pri Jurčevcih. Gospa nam je pred odhodom namesto s črno kavo kakor Srbi raje postregla s pestjo suhega fižola, ga šarmantno razgrnila pred nas in »šlogala«. Jaz sem se ji običajno smejal. Novačan pa ji je napeto sledil in ji vračal milo za drago s citati iz Nostradamusa, ki so bolj ali manj potrjevali njene napovedi. Kot druga razpoložljiva postojanka so bili prostori bivšega jugoslovanskega generalnega konzulata na ulici Po, kjer je gospodaril bivši uslužbenec Kotnik. Tu je stanoval dr. Ahčin, ki je imel na razpolago še pisarno, ki jo je vodila diplomirana slavistka Jana Zakotnik iz Kosez pri Ljubljani. Zelo pri roki za sestanke pa je bila sprejemnica pri Šolskih sestrah. Na sestankih med člani Akcijskega odbora je več povedal, kdor je več vedel. Izmenjavali smo si misli o Sloveniji in Jugoslaviji, ki so se nas bolj prijele po razgovoru z domačimi in tujimi osebnostmi. O svojem referatu, to je o mirovni pogodbi in predvidenih novih slovenskih mejah sem se razgovarjal v glavnem samo z Žebotom. Kadar nisva bila sama, sva obravnavala le informacije, ki so jih nam nudila splošno znana sporočilna sredstva.

Razpravljali smo radi o naši preteklosti v zvezi z načrti o Veliki in Mali Sloveniji, vendar smo se zavedali, da nam vsem lebdi pred očmi usoda Slovenije in skrajno konkretna stvarnost vprašanja nove zahodne meje z Italijo. Zanimarjali smo problem novih mej s Hrvaško, kajti nikdar si nismo pred-

Nekaj napotkov za obiranje oljk

V teh dneh imajo veliko dela oljkarji, saj je v polnem teku obiranje oljk. Te dni pobirajo tudi že poznejši sorti, kot sta istrska belica in »Leccio del corno«.

Kot poročajo, je letošnja letina sorazmerno dobra, tudi odstotek izplenjenega olja je razveseljiv, iz nekaterih istrskih krajev pa poročajo o močnem napadu oljčne muhe, ki ogroža letino. Nujno je zato, da oljke čimprej poberejo in tudi čimprej predelamo.

Vprašanje najprimernejšega časa za obiranje močno zaposluje tehnike in v zadnjih letih so v teku raziskave za posamezne sorte. To velja tudi za naša področja, kjer so pri raziskavah upoštevali količino in predvsem kvaliteto oljčnega olja, ki se meri po vsebnosti kislin. Na kvaliteto ekstra deviškega olja vpliva seveda več dejavnikov. Približno 30 odstotkov pripisujejo dozorelosti oljk in pri tem opozarjajo, da je oljka fiziološko zrela, ko spremeni barvo povrhnje kože. Na kvaliteto olja seveda vplivajo tudi značilnosti posameznih sort. Ta dejavnik vpliva v približno 20-odstotni meri, za 30

odstotkov pa vpliva na kvaliteto oljčnega olja sistem pridobivanja. Poznamo namreč nekaj načinov pridobivanja oljčnega olja. Ostalih 20 odstotkov tehniki delijo na način pobiranja oljk in prevoz ter 10 odstotkov načinom in času skladiščenja oljk pred njihovo predelavo v torklji. Glede obiranja je pri nas v navadi ročno obiranje, kar je najboljši način, da se oljke ne poškodujejo in se torej ne začne proces oksidacije oziroma drugih kemičnih reakcij, ki bi povzročile spremembe v številnih elementih, ki jih vsebujejo plodovi oljke. Odločilne važnosti je tudi skladiščenje obranih plodov. Poskrbeti moramo, da jih raztresemo v zelo nizkih plasteh in da jih vsak dan nekoliko premešamo, da se ne bi plodovi pregreli ali pa da se ne bi začel proces gnitja ali ustvarjanja raznih plesni, ker bi to skrajno slabo vplivalo na bodočo kvaliteto oljčnega olja. Tvegali bi, da bi olje dobilo priokus po plesni.

Večletne raziskave so pokazale, da je pri nas najbolj primeren čas za obiranje sredina novembra, še posebej, ker je istrska belica, ki prevladuje v naših krajih, sorazmerno pozna sorta. Pokazalo se je, da je razlika približno meseca dni od srede novembra do približno srede decembra, sicer količinsko in v odstotkih res za približno pol kilograma na isto število oljk v korist poznega obiranja. Decembrsko olje pa je pri analizi pokazalo veliko več napak, predvsem pa veliko več prostih kislin, ki so glavni pokazatelj slabše kakovosti olja. Prav tako se je izkazalo, da je olje, pridobljeno iz decembrske predelave, veliko manj trajno in obstojno in da se ob neprimernem skladiščenju prej pokvari in postane žaltavo.

Založba Goriška Mohorjeva družba je z letošnjim letom zaključila delo, ki ga je pričela leta 1974. Izšel je 20. snopič Primorskega slovenskega biografskega leksikona, prave enciklopedije o pomembnih osebah s Primorskega. Izdajateljski načrt je bil izpeljan prav v letu, ko poteka 70-letnica nastanka goriške založbe.

Jubilej in zaključek Primorskega slovenskega biografskega leksikona, ki ga ureja univerzitetni profesor Martin Jevnikar, bodo proslavili v petek, 9. decembra, v Gorici na sedežu Zavoda sv. Družine.

stavljali, da bi si Slovenija in Hrvaška, ki sta živeli v mejah Jugoslavije, kdaj nasprotovali zaradi medsebojne razmejitev. Kasneje mi je v Trstu Maks Šah zatrjeval, da je to bila velika napaka. Slovenska meja s Hrvaško bi morala biti mnogo bolj na jugu od Dragonje, češ da si slovenska naselja sledijo proti jugu celo do Pulja. Zdaj so vsa ta naselja, razen tistih tesno ob Dragonji, hrvaizirana. Kaže, da se je dr. Janko Kralj zelo zanimal za to vprašanje in sploh za bodočnost celotne Istre. Glede tega se je pogajal z nespornim voditeljem istrskih Hrvatov, ki je bil svojčas kot duhovnik tudi v Trstu, to je Božom Milanovičem iz Pazina. Nepopravljivo sta se pa sprla, ko naj bi bil Kralj zahteval od Milanovića pisno izjavo, da je Istra po skici, s katero je razpolagal Kralj, večinoma slovenska. To mi je zaupal msgr. Fogar, ki je spor med obema iskreno obžaloval. Škofa Fogarja je namreč z obema vezalo dolgoletno in preizkušeno prijateljstvo.

Glede Koroške nam je bilo jasno, da je meja na Karavankah zaradi usodnega plebiscita zgodovinska stvarnost, zlasti odkar so zahodni zavezniki priznali Avstriji status po Hitlerju napadene in zasedene države. Anton Novčan si je kljub temu novo mejo z Avstrijo zamišljal vsaj na Dravi. Vsi pa smo soglašali, da bo vprašanje zahodnih meja z Italijo laže rešljivo, saj so vsi pristojni zavezniški krogi priznavali, da živi v Italiji močno strnjena slovenska in hrvaška večina vzdolž Soče do južne Istre in da so italijanske manjšine v mestih zahodne Istre prav tako obdane s strnjanim slovenskim in hrvaškim prebivalstvom. Zato smo si zahodno mejo z Italijo zamišljali od severa pri Trbižu, vzdolž ob Soči, do njenega izliva pri Trziču. Znano je, da je 68% prizadetega prebivalstva ob ustju Soče (Slovencev, Italijanov, Furlanov in Bizjakov) od zaveznikov zahtevalo priključitev k Jugoslaviji. Žebot je bil pri obravnavanju naše zahodne meje z Italijo mnenja, naj bi jo pomaknili mnogo bolj

NOVICE

Na tiskovni konferenci so v sredo, 30. novembra, predstavili pobude ob 40-letnici Slovenske kulturno gospodarske zveze iz dežele Furlanije-Juljske krajine. Uvodoma je spregovoril predsednik Klavdij Palčič, njegova izvajanja pa so dopolnili še drugi predstavniki SKGZ Boris Peric, Branko Jazbec, Dušan Udovič in Fabio Bonini.

Zelo pomembna bo v soboto, 3. decembra, okrogla miza o perspektivah prekomernega sodelovanja med Italijo in Slovenijo z naslovom: »Furlanija-Juljska krajina: prehod na vzhod«. Srečanje bo v kongresnem centru trža-

škega velesejma. Osrednja slovesnost ob obletnici pa bo v sredo, 7. decembra, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu. Slavnostni govornik bo Klavdij Palčič.

* * *

Ob 50. obletnici obnove slovenskih šol v Italiji bo v Trstu, Gorici in Špetru potekal praznik manjšinskih šol Evropske zveze. Slovenska evrošola razpisuje ob tej priložnosti likovni natečaj za risbo ali grafični izdelek. Vsebina naj bo posvečena obletnici in kaj izraža nastanek, mladost in vedrino ter naj vrednoti vlogo manjšin v današnjem svetu. Poleg tega mora biti v likovni izdelek vključen tudi znak Slovenske evrošole. Rok zapade 10. decembra, natečaja pa se lahko udeležijo dijaki vseh slovenskih višjih šol v Italiji. Podrobnejše informacije je mogoče dobiti pri Zvezi slovenskih kulturnih društev v Trstu, Ul. S. Francesco 20.

* * *

Na Inštitutu za vzhodnoevropske jezike in književnosti videmske univerze, Viale Ungheria 18, Videm, bo v sredo, 7. decembra 1994, ob 11. uri predavala prof. Martina Orožen z ljubljanske univerze na temo:

Zgodovinski razvoj slovenskega knjižnega jezika do Kopitarja.

Vabljeni!

ZVEZA SLOVENSKE
KATOLIŠKE PROSVETE — GORICA

ob 150-letnici rojstva
Simona Gregorčiča

OLJKI

Hugolin Sattner

Kantata za soliste, zbor
in orkester

Mirjam Pahor, sopran
Patrizia Belloni, mezzosopran
Aleksander Švab, bas

MePZ F.B. Sedej iz Števerjana,
MePZ Hrast iz Doberdoba,
MePZ Podgora
in pevci zborov Štandrež, Rupa-Peč,
Alenka, Mirko Filej in Lojze Bratuž

Mladinski simfonični orkester
dirigent

Hilarij Lavrenčič

Štandrež,
župnijska cerkev sv. Andreja ap.,
petek, 2. decembra 1994, ob 20.30
nedelja, 4. decembra 1994, ob 19.00

Trst, cerkev sv. Jakoba,
sobota, 10. decembra 1994, ob 20.30

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Zdrženje periodičnega
tiska v Italiji

na zahod, in sicer do reke Tilmenta. S tem nisem soglašal. Zame je bila zahodna meja z Italijo raztegnjena do Tilmenta plod preživele romantične domišljije, ki ne bi smela imeti nič skupnega s stvarno razmejitveno politiko. Zato sem glede Italije zagovarjal narodnostno razmejitev vzdolž Soče od Trbiža do Trziča. Akcijski odbor je moje stališče odobril. Načrt je obsegal minimalni splošno-slovensko zanesljivo branljivi program, ki je slonel na utrjenih naseilitvenih dokazih do najnovejše dobe. Da bomo potek te borbe bolje razumeli, si bomo njen razvoj nekoliko natančneje ogledali. Pri tem se naslanjam na zaključke, do katerih je prišel dr. Janko Prunk v svoji knjigi Slovenski narodni vzpon, in sicer na strani 328.

Slovenski narodni programi med drugo svetovno vojno

Dne 21. februarja 1942 je Komunistična partija Slovenije izdala sporočilo o svojem stališču do slovenskega narodnega vprašanja in do slovenskih narodnih meja. Pobijala je klevete, da se zavzema za nekakšno podonavsko federacijo in da je leta 1933 odstopila Trst, Celovec in Maribor. Za Podonavsko federacijo naj bi bila Bela garda. Res je, da je bila leta 1933 sklicana konferenca med pooblaščenimi zastopniki KP Jugoslavije, KP Avstrije in KP Italije z namenom, da pred svetom manifestira pravico razkosanega slovenskega naroda do združitve in samoodločbe, vključno s pravico do odcepitve, s pravico Slovencev na Koroškem in Primorskem, da se odcepijo od Avstrije in Italije in se združijo s svojim slovenskim narodom. Na koncu sporočilo ugotavlja, »da se prav KPJ ter KPS in KP Hrvatske kot sestavna dela KPJ ves čas z besedo in dejanjem borijo za slovo in enotnost narodov Jugoslavije na temelju narodne enakopravnosti in pravice slehernega naroda do samoodločbe«.

(Dalje)